

Sygn. akt **VIII Ua 35/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2019 r.

Sąd Okręgowy w G. VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Teresa Kalinka (spr.)
Sędziowie:	SSO Grażyna Łazowska SSR del. Anna Capik-Pater
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 31 stycznia 2019r. w G.

sprawy z odwołania B. P. (P.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

o zwrot zasiłku chorobowego

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Rejonowego w G.

z dnia 13 czerwca 2018 r. **sygn. akt** VI U 38/18

oddala apelację.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (-) SSO Teresa Kalinka (spr.) (-) SSO Grażyna Łazowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt VIII Ua 35/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 5 grudnia 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. zobowiązał B. P. do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego z ubezpieczenia chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 8.769,61 zł (należność główna – 7.857,26 zł, odsetki – 912,35 zł), odmawiając jednocześnie prawa do zasiłku chorobowego za okres od dnia 6 listopada 2017 roku do dnia 6 grudnia 2017 roku.

Odwołująca B. P. domagała się częściowej zmiany zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. z dnia 5 grudnia 2017 roku poprzez zwolnienie jej z obowiązku zwrotu zasiłku chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 8.769,61 zł. Odwołująca wnosiła o umorzenie naliczonych w sprawie odsetek w kwocie 912,35 zł. Nadto wniosła

o zwrot pobranej przez organ rentowy kwoty 1.414,10 zł tytułem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne w związku z wypłaconą jej rentą z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Podniosła, że zaskarżona decyzja jest krzywdząca dla odwołującej, bowiem w chwili składania wniosku o rentę nie ukrywała tego, że pobiera zasiłek chorobowy. Podczas toczącego się następnie postępowania sądowego odwołująca nie mogła wiedzieć, że sąd ubezpieczeń społecznych przyzna jej prawo do renty. Tym samym odwołująca powołała się na skorzystanie z przysługującego jej prawa do zasiłku chorobowego za okres niezdolności do pracy po ustaniu stosunku pracy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. wniósł o oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu podano, że zasiłek chorobowy nie przysługuje za okres po ustaniu tytułu do ubezpieczenia chorobowego, jeżeli osoba niezdolna do pracy ma ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy. Tymczasem na mocy wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 4 października 2017 roku przyznano odwołującej prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy od dnia 1 kwietnia 2015 roku, w sytuacji, gdy w okresach od dnia 1 kwietnia 2015 roku do dnia 9 lipca 2015 roku, od dnia 4 września 2017 roku do dnia 5 listopada 2017 roku odwołująca pobierała zasiłek chorobowy po ustaniu stosunku pracy. W związku z tym, zdaniem organu rentowego, świadczenia pobrane tytułem zasiłku chorobowego były nienależnie.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2018 roku Sąd Rejonowy w G. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zwolnił odwołującą od obowiązku zwrotu zasiłku chorobowego w kwocie 7.857,26 złotych wraz z odsetkami ustawowymi w kwocie 912,35 złotych, tytułem zasiłku chorobowego wypłaconego odwołującej za okresy: od 1 kwietnia 2015 roku do 9 lipca 2015 roku oraz od 4 września 2017 roku do 5 listopada 2017 roku i oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Wyrok zapadł po ustaleniu następującego stanu faktycznego :

Odwołująca do dnia 31 grudnia 2014 roku była zatrudniona na podstawie umowy o pracę. W związku z niezdolnością odwołującej do pracy powstałą po ustaniu stosunku pracy złożyła ona w dniu 9 stycznia 2015 roku wniosek o wypłatę zasiłku chorobowego. We wniosku wskazała, że nie ma ustalonego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Pobierała zasiłek chorobowy między innymi w okresie od dnia 1 kwietnia 2015 roku do dnia 9 lipca 2015 roku. Poza tym zasiłkiem nie miała żadnych innych dochodów.

W dniu 30 kwietnia 2015 roku odwołująca złożyła wniosek o przyznanie jej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W dniu 8 czerwca 2016 roku organ rentowy wydał decyzję odmowną w zakresie renty. Decyzja została uchylona, a kolejną decyzją z dnia 16 lipca 2015 i ponownie stwierdzono brak podstaw do przyznania odwołującej prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Od decyzji odmawiającej prawa do renty ubezpieczona złożyła odwołanie.

W toku postępowania sądowego o rentę odwołująca podjęła pracę zarobkową okresie od dnia 1 sierpnia 2017 roku do dnia 31 sierpnia 2017 roku. Po ustaniu tego zatrudnienia odwołująca była niezdolna do pracy i pobrała zasiłek chorobowy za okres od dnia 4 września 2017 roku do dnia 5 listopada 2017 roku.

Odwołująca złożyła wniosek do organu rentowego o przyznanie jej prawa do zasiłku chorobowego. Wypełniając formularz, odwołująca zaznaczyła, że nie składała wniosku o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Podobnie jak w 2015 roku odwołująca zapoznała się z pouczeniem, zgodnie z którym świadczenie nie przysługuje osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Wyrokiem z dnia 4 października 2017 roku (sygn. akt VIII U 1094/15) Sąd Okręgowy w G. zmienił decyzję organu rentowego z dnia 16 lipca 2015 roku w ten sposób, że przyznał odwołującej prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, poczynając od dnia 1 kwietnia 2015 roku na stałe. Powyższy wyrok stał się prawomocny od dnia 21 listopada 2017 roku.

Decyzją z dnia 21 listopada 2017 roku organ rentowy, wykonując ww. wyrok Sądu Okręgowego w G. z dnia 4 października 2017, przyznał odwołującej rentę z tytułu niezdolności do pracy od dnia 1 kwietnia 2015 roku.

Zaskarżoną decyzją z dnia 5 grudnia 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. zobowiązał odwołującą do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego z ubezpieczenia chorobowego wraz z odsetkami w łącznej kwocie 8.769,61 zł (należność główna – 7.857,26 zł, odsetki – 912,35 zł), odmawiając jednocześnie prawa do zasiłku chorobowego za okres od dnia 6 listopada 2017 roku do dnia 6 grudnia 2017 roku.

Sąd Rejonowy uznał, że odwołanie co do zasady zasługiwało na uwzględnienie. Przytoczył treść art. 84 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 roku, poz. 1778 ze zm.)

Sąd Najwyższy wskazał, że podstawowym warunkiem uznania, że wypłacone świadczenie podlega zwrotowi w myśl przepisu art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy systemowej jest po pierwsze brak prawa do świadczenia oraz po drugie świadomość tego osoby przyjmującej to świadczenie, płynąca ze stosownego pouczenia. Obie te przesłanki wystąpić muszą w trakcie pobierania świadczenia, a nie po zaprzestaniu jego wypłaty. Innymi słowy, jeśli w trakcie pobierania świadczenia jest ono "należne", a okoliczności wyłączające do niego prawo, a w konsekwencji wiedza o tym świadczeniobiorcy, wystąpiły post factum, nie ma podstaw do uznania, że należności wypłacone podlegają zwrotowi na podstawie art. 84 ustawy systemowej (zob. wyrok z dnia 2 grudnia 2009 roku, I UK 174/09.).

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie nie zaistniała sytuacja, iż odwołująca pobrała nienależne świadczenia, bowiem w chwili wypłacania spornych świadczeń były one świadczeniami należnymi, w chwili wypłaty nie były świadczeniami przyznanymi lub wypłaconymi na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo świadomego wprowadzenia w błąd organu rentowego. Dopiero po przyznaniu po postępowaniu sądowym prawa do renty po stronie odwołującej zaistniał stan pobrania dwóch wykluczających się co do zasady świadczeń. W chwili pobierania zasiłku chorobowy był świadczeniem należnym i został wykorzystany zgodnie z przeznaczeniem. W ocenie Sądu, brak w zachowaniu odwołującej przesłanek uzasadniających zastosowanie wobec niej norm art. 84 ust. 2 ustawy roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Na mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zwolnił odwołującą od obowiązku zwrotu zasiłku chorobowego wraz odsetkami, natomiast w części dotyczącej żądania zwrotu pobranej przez organ rentowy zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne w związku z wypłaconą jej na mocy decyzji 21 listopada 2017 roku renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy – odwołanie oddalił na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Wyrok został zaskarżony apelacją przez organ rentowy, który zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, art. 84 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że odwołująca nie została pouczona o przesłankach, które powodują brak prawa do pobierania świadczenia, a w konsekwencji przyjęcie, że odwołująca nie jest zobowiązana do zwrotu nienależnego świadczenia, oraz błędne przyjęcie, że ubezpieczona nie wprowadziła świadomie w błąd organu rentowego.

Wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. 1 poprzez oddalenie odwołania, względnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Organ zwrócił uwagę, że, że została pouczona, iż w przypadku zaistnienia okoliczności mających wpływ na prawo do zasiłku ma obowiązek niezwłocznego powiadomienia organu rentowego. Nadto w dniu 5 września 2017 roku złożyła oświadczenie, iż nie złożyła wniosku o prawo do renty. Zdaniem ZUS w niniejszej sprawie zaistniały przesłanki z art. 84 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a Sąd nieprawidłowo zastosował art. 84 ust. 2 pkt 1 tej ustawy. Przytoczył treść wyroku SN z dnia 2 grudnia 2009 roku w sprawie I UK 174/09., z dnia 9 lutego 2017 roku sygn. II UK699/15, z dnia 27 stycznia 2011 roku sygn. II UK 194/10 wskazując, że świadome wprowadzenie w błąd organu rentowego, złożenie nieprawdziwych dokumentów powoduje obowiązek zwrotu nienależnego świadczenia.

Ubezpieczona wniosła o oddalenie apelacji wskazując, że zaskarżony wyrok jest prawidłowy. Wskazała, że nigdy nie złożyła nieprawdziwych zeznań, nie przedłożyła fałszywych dokumentów, nie wprowadziła w błąd organu rentowego. Sąd Rejonowy zwolnił ubezpieczoną z obowiązku zwrotu pobranych zasiłków za okresy, w których nie była uprawniona do renty, w czasie, kiedy świadczenia z ubezpieczenia chorobowego otrzymywała. W chwili pobrania spornych świadczeń były to świadczenia należne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie.

Zarzuty apelacji Sąd Okręgowy uznał za niezasadne. Przedstawiona w opozycji do Sądu Rejonowego własna wykładnia wskazanych w apelacji przepisów przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie zasługuje na uwzględnienie

Zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz.U.

z 2014r., poz. 159 ze zm.), zwanej ustawą zasiłkową, zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. W przedmiotowej sprawie bezsporne jest, że ubezpieczona była niezdolna do pracy w okresie od 9 stycznia 2015 roku do 9 lipca 2015 roku, i od 4 września 2017 roku do 5 listopada 2017 roku. Niezdolność do pracy w obydwu wymienionych okresach powstała po ustaniu ubezpieczenia chorobowego. Bezsporne również jest, że ubezpieczonej przyznano prawo do renty od dnia 1 kwietnia 2015 roku na stałe.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i wyprowadzone na ich podstawie wnioski oraz ocenę prawną, z zastrzeżeniem opisanym poniżej.

Sąd II instancji uzupełnił postępowanie dowodowe poprzez dopuszczenie dowodu z opinii biegłych sądowych zawartych w aktach o prawo do renty z odwołania ubezpieczonej od decyzji odmawiającej prawa do tego świadczenia. W opiniach biegłych opisywali przebieg leczenia wskazując na okresy niezdolności do pracy, w tym – w roku 2015.

Wyrok przyznający prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy nie został zaskarżony przez organ rentowy, a przy jego wydawaniu doszło do naruszenia art. 100 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W postępowaniu o prawo do renty organ rentowy nie zwrócił uwagi, a Sąd przeoczył, że odwołująca w dacie złożenia wniosku o rentę była uprawniona do zasiłku chorobowego, który pobierała do dnia 9 lipca 2015 roku Art. 100 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi, że „jeżeli ubezpieczony pobiera zasiłek chorobowy,..... prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy .... powstaje z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku, świadczenia lub wynagrodzenia. Należy więc uznać, że świadczeniem nienależnym (w potocznym znaczeniu, a nie w znaczeniu art. 84 ustawy systemowej, czy art. 138 ustawy emerytalnej) była renta wypłacona za okres od 1 kwietnia 2015 roku do 9 lipca 2015 roku, a nie pobrany zasiłek w tym okresie.. Organ rentowy nie wniósł apelacji od wyroku przyznającego prawo do renty, mimo wiedzy o pobieraniu zasiłku chorobowego.

Reasumując - wypłacony zasiłek chorobowy w okresie od 1 kwietnia 2015 roku do 9 lipca 2015 roku był świadczeniem należnym, bowiem prawo do renty zostało błędnie przyznane od 1 kwietnia 2015 roku, a nie od 10 lipca 2015 roku.

Kwestią sporną w sprawie niniejszej pozostało więc, czy odwołująca jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego, za okres 4 września 2017 roku do 5 listopada 2017 roku. Wyrok w sprawie o prawo do renty zapadł w dniu 4 października 2017 roku.

Zobowiązując ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego zasiłku chorobowego za powyższy okres organ rentowy stanął na stanowisku, że odwołująca świadomie pobrała świadczenie nienależne, gdyż jako osoba starająca się, za ten sam okres, o prawo do renty wiedziała, że jej ono nie przysługuje, a mimo to zgłaszała wnioski o wypłatę świadczenia..

Podstawę do żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia stanowi art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U.

z 2017r., poz.1778 ze zm.), zwanej ustawą systemową w związku z cytowanym wyżej art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Należy wskazać że ustawa o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa nie zawiera definicji świadczenia nienależnie pobranego. Zatem – jeżeli przepisy szczególne nie zawierają odrębnej definicji świadczenia nienależnie pobranego – art. 84 ustawy systemowej znajduje zastosowanie do wszystkich ubezpieczeń społecznych, w tym także do ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa, co wynika jednoznacznie z art. 1 pkt 3 ustawy systemowej.

Zgodnie z cytowanym przez Sąd Rejonowy art. 84 ust. 1 ustawy systemowej osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

W myśl ust. 2 za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Sąd Orzekający w niniejszej sprawie podziela S. Sądu I instancji, znajdujące oparcie w powołanym orzecznictwie Sądu Najwyższego, że organ rentowy może domagać się zwrotu nienależnie pobranego świadczenia tylko wówczas, gdy osobie która go pobrała można przypisać złą wolę. Przyjmuje się, że obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze, wiedząc, że mu się ono nie należy. Nie można natomiast przyjąć, że doszło do pobrania nienależnego pobrania świadczenia, jeżeli jego wypłata nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego, a ubezpieczony pobierając świadczenie nie miał świadomości że jest ono nienależne. Wypłacenie świadczenia w sposób, na który nie miała wpływu wina świadczeniobiorcy, nie uzasadnia powstania po stronie osoby ubezpieczonej obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Podstawowym zatem warunkiem uznania, że wypłacone świadczenie podlega zwrotowi w myśl art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy systemowej jest, po pierwsze, brak prawa do świadczenia oraz, po drugie, świadomość tego osoby przyjmującej to świadczenie, płynąca ze stosownego pouczenia. Obie te przesłanki wystąpić muszą w trakcie pobierania świadczenia, a nie po zaprzestaniu jego wypłaty – tak Sąd Najwyższy w wyroku z 2 grudnia 2009r., w sprawie I UK 174/09.

Odnosząc powyższe do stanu faktycznego niniejszej sprawy należało podzielić ocenę Sądu Rejonowego i stwierdzić, że pobrany przez odwołującą zasiłek chorobowy w okresie od 4 września 2017 roku do 5 listopada 2017 roku nie był świadczeniem nienależnie pobranym

w rozumieniu art. 84. W momencie powstania niezdolności do pracy, ubezpieczona miała wszelkie podstawy przypuszczać, że prawo do zasiłku chorobowego jej się należy, tym bardziej, iż w tym okresie miała świadomość, że organ rentowy odmówił jej prawa do renty. .

Odwołująca chwili powstania niezdolności do pracy, będącej podstawą wypłaty dla niej spornego zasiłku chorobowego, miała wprawdzie świadomość, że złożyła odwołanie od decyzji odmawiającej prawa do renty, ale mogła liczyć się z tym, że wyniki postępowania sądowego zainicjowanego tym odwołaniem, mogą nie być zgodne z jej oczekiwaniem i może on tym samym nie uzyskać prawa do tego świadczenia. Bez znaczenia pozostaje, że w rubryce zaznaczyła, iż nie składała wniosku o rentę. Niezależnie od zaznaczonej rubryki prawo do zasiłku chorobowego i tak by się jej należało.

Reasumując, w ocenie Sądu, ubezpieczona w spornym okresie pobierała zasiłek chorobowy zasadnie. Zasiłek ten stał się nienależny dopiero po zaprzestaniu jego wypłacania, na skutek przyznania jej prawa do renty datą wsteczną. W tej sytuacji żądanie od odwołującej zwrotu tego zasiłku jest sprzeczne z art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych .

W konsekwencji Sąd odwoławczy, na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł o oddaleniu apelacji.

(-) SSR del. Anna Capik-Pater (-) SSO Teresa Kalinka (spr.) (-) SSO Grażyna Łazowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia